

—g— **Predavanje**, ki ga je imel na Dunaju v »Uraniji« prelat Drexler o umetnosti na Goriškem, je uspelo prav dobro. Istotako koncert. Mnogoštevilne slike so kazale stavbe in izdelke Vipavske in Soške doline in iz Furlanije. Dvorana je bila polna izbranega občinstva. Tudi gmotni uspeh predavanja v korist beguncev je povsem ugoden.

—g— **Padel** je junaške smrti pri Schluderbachu na Tirolskem poročnik Emil Kuret, star 22 let. Pokojnik je sin pred par leti v Gorici umrlega nadučitelja Kureta in gospe Kate Kuretove, učiteljice v pokouju. Spoštovani žalujoči rodovini naše sožalje! — Za dom padlemu junaku pa bodi časten spomin!

Tržaške vesti.

—t— **Iz Škednja** nam pišejo: Tovariš urednik, tega še ni objavil »Učit. Tovarš«, in tudi drugi časopisi ne. Odprite torej novo računsko kolono za nas škedenjske tovarišice in tovariše, ker bomo danes — naštevale! Čemu bi se tudi skrivali še dalje kakor vijolice pod grmom — »zdel, ko že vsak pisari« itd. Dobro in koristno je morda, če se od časa do časa človek sam pohvali. Ali ne? — Torej za III. vojno posojilo je škedenjsko učiteljstvo podpisalo 100 K, za IV. pa 4200 K. Meseca februarja t. l. je priredilo s sodelovanjem škedenjskih mladenk igro v prid ubožnim učencem. Čisti dobiček 230 K. Marca meseca je priredila naša tovarišica gospa Ivanka Godina, ki ji gre med nami prvenstvo v delu za človekoljubne naprave, zabavo v prid »Rdečemu križu«. Čisti dobiček okroglo 50 K. Na oljčno nedeljo je učiteljstvo vodilo prodajo oljk v korist vojakom na juž. bojišču in njihovim svojem. Inkaso: čistih 113 K 17 vln. V »Tednu Rdečega križa« pa je organiziralo prodajo znakov »Rdeč. križa«. Čisti inkaso 150 K. Priredilo je tudi tombolo v prid »Rdeč. križu«. Čisti dobiček okrog 150 K. 7. maja je predaval tov. F. Kleinmayr o družbi »Rdeč. križa«. Pri tej priliki se je vpisalo v omenjeno družbo 45 članov iz Škednja, ki so takoj vplačali 89 K. — Tako je v tem letu delalo vse škedenjsko slovensko učiteljstvo brez izjeme. Morda je dobro, da na to ne pozabimo!

—t— **Družabni sestane**k, ki ga je priredilo učiteljstvo katinarske šole dne 7. t. m. v prid »Rdečemu križu«, je uspel v vsestransko zadovoljnost. Šolsko vodstvo se najlepše zahvaljuje vsem posetnikom sestanka, konsumnemu društvu v Lonferju za prepustitev prostorov, posebno pa bratoma Žgur od Sv. Ivana za dovršeno sviranje na gosli. (Koliko je sestaneke donesel čistega nam ni znano.)

—t— **Za Družbo sv. Cirila in Metoda** pošiljajo vodstvu deške CM šole v Trstu c. kr. prostovoljni strelci I/VII vojna pošta 322, znesek K 28,80 ter pozdravljajo najiskrenejše vse tržaške in okoličanske rodoljube in rodoljubke.

—t— **V Trstu je umrl** častni kanonik Jakob Sila, vpkokojeni katehet.

—t— **V blag spomin** pok. kateheta Jakoba Sila je darovala za učne potrebščine ubogih učencev deške CM šole pri Sv. Jakobu vodstvu te šole gospa Ema Čampa, c. kr. učiteljica v pok., 6 K ter istočasno pristopila kot članica k »Rdečemu križu« med tdi, ki so jih nabirali učenci te šole.

—t— **Tvrška Serravallo** je podarila 50 steklenic Kina-vina za uboge in boleline učence barkovljanske šole, za kar se šolsko vodstvo iskreno zahvaljuje.

Istrske vesti.

—i— **Vodstvu CM šole v Kopru** je došla vsota 37 K, ki so jih darovali; odvetnik dr. Kimovec iz neke kazenske poravnave 10 K, pri g. Sancinu v Boljuncu zbrani gostje ob priliki krsta njegove hčerke Darinke 12 K, vesela družba v Borštu 10 K, neimenovani profesor 5 K. Nebo naj blagoslovi blage darovatelje!

—i— **Zaplenjeno knjige**. Okrožno sodišče v Rovinu (sedaj v Pazinu) je zaplenilo sledeče italijanske knjige: »Un viaggio in Russia« (Gavino Ricci, Torino-Roma 1907); »Antologia carducciana« (Bologna, Zanichelli 1909); »Poesie dal XIV. al XIX. secolo« (S. Santini, Roma-Milano 1908). Okrajno sodišče v Rovinju, sedaj v Pazinu, je nadalje zaplenilo knjigo: »Il glorioso triennio della ricorrenza cinquantenaria« (G. Barbera, Firenze). Isto sodišče je zaplenilo nadalje knjigo »I canti del Mare, Vittorio E. Bravetta, Roma 1908.«

—i— **Deželna upravna komisija mejne grofije Istre**. Potom uradne brzojavne agencije je bilo že javljeno, da je deželna upravna komisija, imenovana s cesarskim poveljem dne 3. aprila t. l., prevzela avtonomno deželno upravo namesto razpušče-

nega deželnega odbora istrskega. Povodom prevzemanja deželnih uradov in zavodov se je dvorni svetnik Alojzij Lasciac, predsednik komisije, obrnil do deželnih uradnikov, pozivljajoč jih, naj točno vrše predpise, nanašajoče se na službo, naj čuvajo uradno tajništva ter se drže uradnih ur. Opozarjal jih je, da so kot državljani in javni nameščenci dolžni, da svojo zvestobo do države in vdanost do vladarske hiše izkazujejo javno ne samo z besedo, ampak tudi z dejanjem. Ker se bo komisija strogo držala načela popolne ravnopravnosti ob enarodnosti Istre, jim je pred očil nadalje, da je njihova dolžnost, da nepristransko in z enako prijaznostjo postopajo z obema narodnostima te dežele. Na zaključku jim je obljubil svojo naklonenost, samo da se bodo vestno držali vseh naglašanih napotkov. — **Dase postopno uvede ravnopravnost deželnih jezikov v deželni avtonomni upravi**, sta se sprejela za sedaj dve pisarniški moči, ki sta popolnoma večji hrvatskemu in slovenskemu jeziku. Razume se samo ob sebi, da bo ravnopravnost deželnih jezikov tudi praktično izvedena šele tedaj, ko bodo v posameznih uradih nameščeni potrebni uradniki, večji omenjenina jezikoma. Okrožnica, ki jo je deželna upravna komisija razposlala v obeh jezikih vsem občinam Istre, se ima smatrati kot prvi dokaz spoštovanja enakopravnosti obeh narodnostite dežele! — Tako nam je sporočila upravna komisija mejne grofije Istre.

iz Dalmacije.

—č— **Iz avstrijskega južnoslovenskega časopisa**. »Hrvatska Misao«, glasilo dalmatinskega pravaškega poslanca dr. Dulibića, je prenehalo biti dnevnik in bo odslej izhajalo samo po dvakrat na teden.

—d— **Pravoslavni škofijski konzistorij v Dalmaciji**, ki se je od maja minolega leta nahajal začasno v Obrenovcu, se povrne te dni v Zader. Vladika dr. Branković se je že povrnil tjaka.

—d— **Značilno**. Deželni šolski svet v Dalmaciji je brezpogojno prepovedal učenecem ljudskih in meščanskih šol obiskovanje kinematografskih predstav in to tudi v spremstvu staršev ali varuhov. »Narodni List« pripominja: »Nam se zdi, da je taka brezpogojna prepoved neumestna. Ko že obstoji cenzura za kinematografske predstave in je pri cenzuri tudi profesorjev, bi se moglo prepustiti tej cenzuri, da odloči, kateri filmi niso za učenje. Priznavamo, da je v kinematografu mnogo slabega, a more biti tudi dobrega. V Zadru n. pr. otroci ne bi imeli pojma o železnici, ako bi ne bilo — kinematografov!«

—d— **Umrl** je v Zadru vpkokojeni bogoslovni profesor in častni kanonik dr. Peter Spanić, star 75 let.

Splošni vestnik.

Delavstvo in podržavljenje ljudske šole. »Delavec« piše: Sedanja vojna je pokazala marsikatero hibo v državni upravi, tako tudi potrebo šolske reforme. Kakor se sliši, namerava vlada ljudsko šolo podržaviti. Vlada hoče dobiti v ljudski šoli večji vpliv na vzgojo otrok. Obenem hoče tudi odpraviti nedostatek v nekaterih krajih, kjer ni bilo za šolo dovolj preskrbljeno in da se je pojavilo preveč analfabetov. Stališče vlade je razumljivo. Ona hoče imeti izobrazeno vojaštvo, ker z njim mnogo lažje in sigurnejše postopa; to da je pokazala posebno sedanja vojna. Zato hoče že v ljudski šoli začeti z najširšo vojaško izobrazbo in hoče imeti vso oblast na ljudskih šolah tudi sama v rokah. — Vse to je seveda stvar državne uprave, in zoper podržavljenje ljudske šole nimamo nič ugovarjati, le toliko bi omenili, da naj bi se pri tem vlada ozirala tudi na želje delavstva glede reforme ljudske šole. — Ljudska šola, visoka šola, univerzitetna naj bi se razredovala v socialnih ozirih. Izobrazba zahteva sredstev in časa; v kapitalističnih krogih razumevajo od nje korist in ne samo pomen. Visoke šole služijo dostopu v visoke službe, ljudske pa le v najpotrebnejše, kar pa služi zopet samo kot orodje kapitalističnim družbam. Nedostatki v ljudskih šolah se bridko občutijo danes bolj kod kdaj poprej: prenapolnjeni razredi, nezadostni prostori in pomankanje učnih oseb. Osobito ovira beda na zdravje in podlago v izobrazbi. Če je že tako daleč, se vidi, kako jako je potrebna v tem pogledu reforma šolske mladine. Statistika naj pove, koliko jih je iz proletariata zmoglo do višje izobrazbe — neuspešnost poizkusov se bo zazrcalilo v milijonskih številkah, ki jim je bila pot zaprta, in če kdo

doseže, je to le še bitje, ki je vsake samostojnosti oropano, iztrgano svoji razrednosti in podjarmljeno kapitalističnim krogom. — Izobrazba je idealen smoter svobode, na katerega podlagi je temeljito šolstvo in pedagogika nazorom Pestalozija — sedanje poučevanje pa služi koristolovstvu celo v univerzali; sedanji duh razjeda celoten poučevalni pogoj, zakaj pouk ljudskih šol je izobrazevanje proletariata v orodje kapitalističnih, pouk v višjih šolah pa prikrojevanje mladine gospodujočih razredov. — Vojaška uprava hoče imeti izobrazeno vojaštvo, ker z njim mnogo lažje in sigurnejše postopa. To je vse prav in lepo, in temu nihče ne opreka. Toda, da bi se že v ljudski šoli pričelo z vojaškimi »igrami«, to po našem mnenju ne bi bilo na mestu, zakaj potem bi ostal ves drugi pouk brezuspešen. — Da ni pri nas ljudska šola to, kar bi morala biti, so tudi krive slabe posledice narodnostnih bojev, posebno ob meji. Kakor na Češkem, tako je tudi pri nas: eden drugemu si nasprotujejo glede učenja drugega deželnega jezika. V svoji slepoti si predstavljajo, da koristijo svojemu narodu, če medse in so-deželane druge narodnosti postavljajo meje jezikovne ekskluzivnosti. Od tega pa učeča mladina nima prav nič koristi. Kaj pomaga delavskemu otroku narodnostni boj, ko mu pa po želodcu — kruli. (Tu citira »Delavec« sklepe štajerskega nemškega učiteljstva, kakor smo jih objavili tudi mi že v zadnji številki na uvodnem mestu. Op. ured.) Je čisto prav, če zaveje v ljudske šole druga era. Toda če se bo poslušalo razne svetovalce gotovih »programov«, potem je boljše, da ostanemo pri tem, kakor smo. Če misli vlada rešiti avstrijski šolski problem in dovesti narode do razmerja, da bo koristno za vse, tedaj je njena dolžnost, da posluša one, ki poznajo samo strogo pravico.

Draginja papirja je neznosna, tako da časopisi, ki nimajo svojih papirnic ali vsaj odločilni vpliv na kako papirnico, komaj dihaajo. Papirnicam pa se godi tako dobro, kakor še nikdar. To priča delniška družba, ki ima papirnico v Neusiedlu. Leta 1915. je sicer izdelala znatno manj papirja, kakor predidno leto, zaslužila pa z njim skoro pet milijonov več ter daje delničarjem za l. 1915. 13 odstotne obresti. Nad 800.000 K pa še prenese na nov račun. — Mi pa komaj zmagujemo ...

Aškerčeve razglednice s prav dobro zadetim portretom pesnika in z njegovim prepomembnim verzom so izšle v založništvu g. Jak. Vrečka, Maribor, Mellingin. Eventualni čisti dobiček se obrne izključno le v pesnikov spomin. — Bodimo pesniku hvaležni za njegove obilne in dragocene darove, a v znak svoje hvaležnosti se ga spominjajmo! — Tovariši, tovarišice, priporočajte in zahtevajte povsod te razglednice!

Vojna podpora duhovščini. Kor. urad razglašajo: »Koresp. Austria« poroča, da je naučni minister Hussarek deputaciji krščanskih socialcev razložil, kako misli vlada pomagati duhovščini. Akcija se ne more izvršiti enako, kakor je izvedena draginjska doklada za uradnike, ki so navezani samo na stalne prejemke. Tekom prihodnjih dveh mesecev se bo znesek, ki ga je dal finančni minister, razdelil med posamezne škofije, da se pomaga v najhujših slučajih.

Šolska vodstva po Slovenskem opozarjamo na krasne Maroltove »Vojaške narodne pesmi«, ki se bodo v šolah začele načeloma gojiti, kakor smo zvedeli od merodajne strani.

Nabiranje hroščev je letos posebno važno, ker so kmetovalci že v normalnih časih uporabljali hrošče za krmo. Učna uprava je privolila, da naj šol. mladina nabira hrošče. V kolikor kmetovalci sami ne porabijo hroščev, jih je mogoče oddati centrali za krmila na Dunaju za ceno 1 K za kg suhih hroščev. Posušeni morajo biti tako, da jih je mogoče brez težave mleti. Centrali je treba sporočiti množino, nakar določijo vreče in naročilo za pošiljatev. Centrala plača dolični znesek takoj, ko dobi pošiljatev.

Koliko bo državi neslo zvišanje pošt-nih in brzojavnih pristojbin. Kakor zatrjujejo listi, je pričakovati zvišanje pošt-nih in brzojavnih pristojbin že meseca junija t. l. Listi so tudi že izračunali, koliko bi po sedanjih statistiki donášalo državi zvišanje pisemske poštne (na 15 vinarjev) in dopisnic (na 8 vinarjev) kakor tudi zvišanje pristojbine (postavke) za brzojavke (za 2 vinarja za besedo). Število pisem je za leto 1916 ceniti na 680 milijonov, dopisnic na 191 milijonov. Zvišanje pisemske pristojbine bi donášalo državi 34 milijonov kron, dopisnic pa 5,7 milijona kron, dočim bi donášalo zvišanje brzojavnih pristojbin sko-

raj 3,4 milijona kron. Tu bi toraj šlo za zvišanje pošt-nih dohodkov v znesku okolo 40 milijonov kron ali celo 50 milijonov kron, če se še druge pristojbine zvišajo.

Razgled.

— **Dva italijansko-avstrijska vseučiliška profesorja** sta šla, kakor poročajo listi, čez mejo in sta postala veleizdajalca. To sta bivša profesorja na italijanski pravni fakulteti vseučilišča v Inomostu, Lorenzoni in Galante. Oba sta še podvržena vojaški dolžnosti, pa nista prišla na pregledovanje. Lorenzoni je celo poročnik v italijanski armadi.

— **Razpuščeno hrvatsko društvo v Inomostu**. Politiška oblast v Inomostu je razpustila tamošnje staro hrvatsko akademsko društvo »Veleit«.

— **Nemški »Schulverein«** si je na Dunaju zgradil nov društveni dom. »Grazer Tagblatt« piše: Predsednik poslanec dr. Gross je opisal zgodovino društva, ki je nastalo iz globoke srčne potrebe nemškega naroda. Naštel je društvene naloge za bodočnost in rekel, da se bo dalo nemško zemljo le tedaj vsaj na polovico ohraniti, če se delovanje »Schulvereina« dopolni in razširi z delom občin, zlasti ogroženih občinah samih. In katera občina ni danes ogrožena zaradi slovanskega priseljevanja? Govornik opozarja posebno na Dunaj.

— **Masaryk obolel**. »Novoe Vremja« poroča, da je v Londonu nevarno obolel profesor Masaryk.

— **Obisk na vseučiliščih**. Naučno ministrstvo javlja, da je na dunajskem vseučilišču 4518, v Inomostu 587, v Gradcu 784, na nemškem vseučilišču v Pragi 670, na češkem 2328, v Levovu 1102, v Krakovu 1447, v Černovicah (na teološki fakulteti) 94 slušateljev. Vseh slušateljev je 11.530, in sicer na teološki fakulteti 1261, na pravni državnoznanstveni 3954, na medicinski 2600, na filozofski 3715. Medicino študira 825, filozofijo 1118 rednih in 505 izrednih slušalk.

— **Kadilska prepoved za mladoletne**. Iz Kufsteina poročajo 5. maja: Okrajna glavarstva v Kufsteinu, Kitzlbühlu in Schwazu so izdala razglas, s katerim se strogo prepoveduje kajenje v vsaki obliki mladostnim osebam pod 17. leti; tem osebam se ne sme prodajati nobene vrste tobaka, cigarete ali smodk, ako nimajo pismenega naročila svojih staršev ali njih namestnikov.

— **Hrvatski častniki v osvojenem ozemlju**. Dr. Milan Ogrizović, hrvatski pesnik in pisatelj, sedaj rezervni nadporočnik, je imenovan za šolskega referenta v Srbiji ter je že odpotoval v Beograd, a rezervni poročnik dr. Jurij Kumičić je imenovan za glavnega urednika uradnega lista na Cetinju ter je tja tudi že odpotoval.

— **Ruski jezik v angleških šolah**. Vojna zveza med Anglijo in Rusijo je dala povod, da so uvedli učenje ruskega jezika v angleških trgovskih šolah. Angleži se pač pripravljajo, da bi prevzeli ruski trg, na katerem so pred vojno dominirali Nemci. Zdaj so uvedli učenje ruskega jezika tudi na liverpolskem vseučilišču, in bodo ta zgled posnela tudi vseučilišča v Manchesteru, Sheffieldu in Cambridgeju.

— **Smrtna kosa**. V Pragi je 11. maja nenadoma umrl bivši poslanec in praški župan dr. Vladimir Srb. Dr. Srb je bil odličan staročeški politik, ki se je svoj čas mnogo trudil ustvariti nekako nacionalno entento med Francozi in Čehi. Dr. Srb, ki je bil oženjen s hčerko slavnega češkega naprednega politika dr. Julija Gregra, je bil posestnik konturnega križa Franc-Jozefovega reda. — Umrl je v Brnu rektor tamošnje češke tehnike, vseučilišni profesor dr. K. Zahradnik.

— **Sinovi Petra Dragana barona Turkovića jugoslovanski akademiji in Matiči Hrvatski**. Poleg na drugem mestu objavljenega daru Družbi sv. Cirila in Metoda so sinovi pokojnega Petra Dragana Turkovića v počestčenje spomina svojega vzornega očeta podarili jugoslovanski akademiji v Zagrebu 20.000 K 5½ odstotnega ogrskega vojnega posojila z namenom, da se osnuje ustanova z imenom njihovega očeta, iz katere se bo vsako tretje leto nagradilo najboljšo izvorno delo ali razprava finančne ali politiško-ekonomske stroke o vprašanjih hrvatskega narodno-finančnega ali narodno-gospodarskega interesa. — Dalje 10.000 K istega posojila z namenom, da se ustanovi fond pod imenom pokojnika in da se iz obresti nagradi vsako leto prevod najboljšega popularnega dela ali razprave iz poljedelskega ali gozdarskega gospodarstva.

— **Nemci za obvezen pouk češkega jezika**. — Te dni se je predstavilo pod vodstvom ministra izven službe dr. Schreinerja naučnemu ministru odposlansivo »Zveze nemških slavistov v su-